

Technisch schrijven en taalverzorging groep 4

Leerdoelen eind groep 4

- Kinderen zijn in staat klankzuivere woorden correct te spellen.
- Ze kennen de spelling van woorden met homofonen (ei-ij, au-ou, g-ch).
- Ze spellen woorden met specifieke spellingpatronen, zoals woorden eindigend op -nk, -uw, -eeuw, -ieuw, -aai, -ooi, -oei
- Ze kennen de spelling van clusters van medeklinkers (bijv. schr-, -rnst, -cht)
- Ze kennen de spelling van woorden met de stomme e
- Ze kennen de spelling van woorden met open en gesloten lettergrepen
- Ze passen de gelijkvormigheidsregel toe (hond-honden, kast-kastje).
- Ze passen de analogieregel toe (hij zoekt, hij vindt).
- Ze kunnen eenvoudige interpunctie duiden en toepassen: gebruik hoofdletters, punt, vraagteken en uitroepetekens.
- Ze kunnen hun spelling- en interpunctiefouten onderkennen en corrigeren.

Didactische richtlijnen

Richtlijn 1: Besteed in het basisonderwijs voldoende tijd aan voortgezet technisch schrijven.

Richtlijn 2: Observeer de schrijfhouding en de technische schrijfvaardigheid en remedieer de tekortkomingen daarin.

Richtlijn 3: Stimuleer een goede schrijfhouding achter de computer/laptop/tablet.

Richtlijn 4: Stimuleer de ontwikkeling van een geheugen voor woordbeelden door inprenting.

Het onthouden van hoe woorden geschreven zijn, is een vaardigheid die getraind kan worden. Dat kan bijvoorbeeld door middel van een visueel dictee. Visuele inprenting blijkt een effectief middel te zijn om woordbeelden vast te houden, ook als leerlingen de eerste beginselen van schrijven onder de knie hebben. Leerlingen krijgen een woordbeeld door:

- naar een woord te kijken;
- het (voorbeeld)woord te laten verdwijnen en het (dus) uit het hoofd op te schrijven;
- het goed na te kijken (waarbij het woord dus weer zichtbaar is);
- het uit te spreken

Deze werkwijze wordt soms wel borddictee of visueel dictee genoemd. Hij is ook bruikbaar als een van de manieren om aangeboden woordenschat te herhalen.

Let op: Dit is dus iets anders dan overschrijven. Dan kunnen de leerlingen letter voor letter kopiëren en vindt er geen inprenting van het woord als geheel plaats. De leerlingen gebruiken dan hun geheugen niet. Het kan zelfs zijn dat leerlingen fouten maken doordat de opdracht niet uitdagend voor hen is. Voor meer gevorderde leerlingen kan deze werkwijze worden uitgebreid door zinspatronen, of korte stukjes tekst te laten reproduceren (Dictoglos).

Richtlijn 5: Zorg voor expliciete instructie.

Bij spelling gaat het om het toepassen van een strategie: soms moet er een spellingregel gebruikt worden, soms moet er een woordbeeld onthouden worden en soms denk je aan een woord dat erop lijkt en waarvan je de schrijfwijze weet. Voor zwakke spellers is het moeilijk om dit onder de knie te krijgen. Ze hebben moeite met het kiezen van de juiste aanpak en/of met het onthouden hiervan.

Maak van de spellingles dus een instructieles: leg de oplossingsstrategie uit (soms een regel, soms een analogie, soms visuele inprenting), oefen samen, laat zelfstandig oefenen en geef daarbij (directe) feedback.

Leg ook uit hoe je de spelling kunt opzoeken in een woordenboek en hoe je de spellingscontrole gebruikt bij het schrijven op de computer.

Richtlijn 6: Model het gebruik van spellingstrategieën.

Leg op uw bureau een woordenboek of spellinggids. Raadpleeg steeds dat boek als u twijfelt aan de schrijfwijze van een woord. Doe dit voor en acteer deze vaardigheid als de leerlingen twijfelen aan de schrijfwijze van een woord of als de leerlingen een woord fout geschreven hebben.

Richtlijn 7: Gebruik effectieve oefenvormen.

Leerlingen moeten actief het hele woord produceren. Invuloefeningen waarbij leerlingen alleen een deel van het woord moeten invullen zijn minder effectief. Ook het simpelweg overschrijven van een woord waarbij de leerling een woord letter-voor-letter kan kopiëren, is niet effectief.

Maak van spellingsoefeningen activerende werkvormen. Werkvormen waarbij leerlingen samen een tekst moeten reproduceren of corrigeren zijn veel effectiever dan losse oefeningen. De leerlingen moeten kunnen uitleggen waarom iets goed of fout is. Doe de invuloefening voor spelling ook eens andersom: geef de antwoorden en laat de leerlingen er zinnen, of de oefening, omheen maken.

Richtlijn 8: Breng spellingvaardigheid onder in realistische schrijfopdrachten.

Als de teksten van kinderen gepubliceerd worden (in de klas, schoolkrant of een speciaal boek) stijgt de kans dat ze deze tekst zonder fouten willen schrijven. U kunt hiermee in groep 4 al een begin maken. Na het schrijven kunt u de stelproducten met de kinderen bespreken en daarbij ook aandacht besteden aan de juiste schrijfwijze en interpunctie.

Tijdbesteding

Zet spelling minimaal een half uur per dag op het rooster. Daarbovenop hebben zwakke spellers dagelijks verlengde instructie nodig.

Toetsen en differentiatie

Zwakke spellers geeft u meer instructie- en oefentijd. Dat kunt u doen door gezamenlijk woorden op te schrijven en na te kijken, woorden te analyseren in klanken en expliciet de spellingregels te herhalen. Snelle feedback geven is van belang, omdat zwakke spellers niet altijd met zekerheid weten of ze een woord goed of fout hebben geschreven.

Ook profiteren zwakke spellers van meer zelfstandig kunnen oefenen, bijvoorbeeld met behulp van een computerprogramma.

U kunt spelling toetsen door middel van een dictee. Daarnaast kunt u ook invuloefeningen of meerkeuzevragen gebruiken.

Een dictee kunt u op verschillende manieren gebruiken. Met een *signaleringsdictee* kunt u snel en efficiënt signaleren welke leerlingen spellingsproblemen hebben. Dit type dictee kunt u gebruiken tot en met de eerste fase van het voortgezet onderwijs. Er zijn signaleringsdictees op de markt die afzonderlijke normen hebben voor de verschillende leerroutes binnen het vmbo en voor havo/vwo. Een voorbeeld is het *PI-dictee* dat bestaat uit 135 zelfstandig naamwoorden, verdeeld over negen blokken, en afkomstig uit verschillende spellingcategorieën. Deze toets wordt meestal ingezet bij zwakke spellers. Met een *diagnosticeringsdictee* controleert u of de leerlingen een bepaalde spellingcategorie beheersen. Tot slot zijn er *controledictees*. Als de leerlingen gedurende een bepaalde periode hebben geoefend op een of meer spellingcategorieën, meestal in de vorm van een woordpakket, gebruikt u een controledictee om te kijken of ze die categorieën ook daadwerkelijk beheersen.

Het Cito heeft spellingtoetsen in zijn leerlingvolgsysteem: *Schaal Vorderingen in Spellingvaardigheid (SVS)*. Zo is de SVS-1 voor groep 3 en 4 een toets van 176 woorden, gegroepeerd in negen dictees. De woorden zijn geordend van makkelijk naar moeilijk. De nieuwe versie van deze toets maakt expliciet onderscheid in actieve en passieve Spelling. Passieve spelling gaat deel uitmaken van de nieuwe toets Taalverzorging voor groep 6 tot en met 8, waarin aansluitend bij de referentieniveaus, ook grammatica en interpunctie zijn opgenomen. Ook zijn de nieuwe LVS-toetsen uitgebreid met de toetsen voor speciale leerlingen. De toetspakketten bevatten, net als de huidige toetsen voor speciale leerlingen, extra toetsen (tussentoetsen) voor leerlingen met een vertraagde ontwikkeling. Ook in de lay-out is rekening gehouden met Speciale leerlingen door meer schrijfruimte te bieden.